

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ЄСІНА ВАЛЕРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 330.341.1:338.1

**РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській національній академії міського господарства, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник –

доктор економічних наук, професор
Бубенко Павло Трохимович,
Північно-Східний науковий центр
НАН і МОН України (м. Харків), директор,
Харківська національна академія міського господарства,
завідувач кафедри міської і регіональної економіки.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Ковальська Любов Леонідівна,
Луцький національний технічний університет,
завідувач кафедри економіки і підприємництва;

кандидат економічних наук, доцент,
Пеліхов Євген Федорович,
Приватний вищий навчальний заклад Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»,
професор кафедри економіки підприємства.

Захист відбудеться «30» червня 2011 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради, шифр Д 64.089.01 у Харківській національній академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, у залі засідань Вченої ради академії.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківської національної академії міського господарства за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12

Автореферат розісланий «27» травня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Момот

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна формує свою модель розвитку в складних суперечностях трансформаційного періоду, коли злагодженої взаємодії інститутів державного управління, виробничо-господарських структур, влади на місцях і бізнесу практично не відбувається. Цей стан нерівноваги та невідповідності ще більш погіршили такі чинники, як світова фінансова криза, незавершеність процесу зміни технологічних укладів, незадовільний інвестиційний клімат.

Для покращення економічного стану в країні велике значення набуває орієнтація економічної політики на формування та реалізацію інноваційної моделі розвитку України. Така модель має свою особливу актуальність на рівні регіонів, де є економічна необхідність створити сучасну цілісну й збалансовану систему взаємодії об'єктів виробництва та сфери послуг на принципах інноваційного програмування та на цих засадах поступово відпрацювати нові форми й методи управління розвитком регіону.

Вагомий внесок у теоретичну розробку інноваційної теорії зробили відомі зарубіжні і вітчизняні класики економічної науки: П. Самуельсон, Р. Солоу, Б. Санто, Б. Твісс, Р. Харрод, Й. Шумпетер., М.І. Туган-Барановський, М. Д. Кондратьєв.

Значний внесок у розробку теоретичних і методичних питань, пов'язаних з оцінкою інноваційного потенціалу, формуванням і реалізацією інноваційної стратегії та її ролі в забезпеченні стабільного соціально-економічного розвитку регіонів внесли вітчизняні науковці: О.І. Амоша, В.П. Александрова, П.Т. Бубенко, А.С. Гальчинський, З.В. Герасимчук, В.М. Геєць, А.П. Голіков, В.М. Гриньова, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, Г.В. Ковалевський, Л.Л. Ковальська, М.О. Кизим, Е.Г. Ліберман, І.І. Лукінов, Є.Ф. Пеліхов, В.П. Решетило, В.П. Семиноженко, В.І. Сергієнко, Л.М. Шутенко.

Розглядаючи в нових умовах вплив глобальних тенденцій розвитку на зміну організаційних форм і ринкових відносин, вчені зосередили увагу на формуванні інноваційної стратегії розвитку регіонів, сформувавши засади конкурентної політики, запропонували моделі оцінки впливу інвестицій на розвиток економіки. Для подальшого дослідження цих проблем на сучасному рівні та прориву України в світовий економічний простір розвинутих країн потрібні нові наукові розробки насамперед у сфері оцінки своїх ресурсних і інноваційних можливостей, розбудови інфраструктури, вибору пріоритетів, забезпечення ефекту синергії в системі інноваційних інститутів.

Більшість із цих проблемних питань сьогоденною наукою ще нерозв'язані, зокрема «стартові» з них – оцінка інноваційного потенціалу регіонів, готовності до інновацій, формування механізмів управління інноваційним розвитком. Невирішеність цих питань у науково-методичному

плані та вимоги практики прискорення позитивних змін роблять тему дисертації актуальною, своєчасною та практично затребуваною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики держбюджетних науково-дослідних робіт Харківської національної академії міського господарства «Економічні проблеми розвитку підприємств ЖКГ: регіональний аспект» (№ДР 01070000248, 2007р.). У цій роботі автором обґрунтовано більш суттєве значення не самого розміру потенціалу, а механізмів і методів його стимулювання. Результати дисертаційного дослідження використані в наукових розробках Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України з теми «Організаційно-економічні основи формування та реалізації регіональної інноваційної політики (на прикладі Харківської області)» (№ДР 0106U003478, 2006 р.), де запропоновано й розроблено моделі та методи оцінки інноваційного потенціалу регіонів у механізмі міжрегіональних взаємодій.

Мета і завдання дослідження. Метою наукового дослідження є розробка теоретико-методичних основ інноваційного розвитку регіонів та пошук шляхів реалізації інноваційного потенціалу в процесі активації міжрегіональних взаємодій.

Для досягнення означеної мети в роботі поставлено й розв'язано такі теоретичні й прикладні завдання:

проведено теоретичний аналіз концепцій регіонального інноваційного розвитку та понятійного апарату цієї проблеми;

визначено та *обґрунтовано* характеристики економічного та інноваційного потенціалів регіону (ІПР);

досліджено структуру та взаємозв'язок інноваційного потенціалу та інноваційного розвитку;

запропоновано комплекс задач оцінювання інноваційного потенціалу регіону;

виявлено й конкретизовано оцінки та тенденції економічного стану регіонів України й умов готовності їх до інноваційного розвитку;

проаналізовано та *впроваджено* систему показників оцінки інноваційного потенціалу регіону з урахуванням факторів активації міжрегіональних взаємодій;

сформовано методичні рекомендації щодо використання інноваційного потенціалу в задачах управління розвитком регіону;

уточнено стратегії соціально-економічного розвитку окремих регіонів України.

Об'єкт дослідження – процес інноваційного розвитку регіону.

Предмет дослідження – теоретико-методичні положення та підходи до оцінки інноваційного потенціалу регіону з метою вдосконалення практики управління розвитком.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використані такі методи дослідження: *діалектичний метод пізнання* – для формування концепції дослідження, постановки проблеми й уточнення об'єкта дослідження; *аналіз, синтез і порівняння* – для визначення сучасного стану інноваційного розвитку регіонів і розкриття змісту й уточнення наукових понять; *системний підхід* – для моделювання та розробки основних понять дослідження, вибору показників оцінки інноваційного потенціалу регіонів; *статистичні методи аналізу* – для аналізу й оцінки інноваційного потенціалу регіонів і міжрегіональної взаємодії, *таксономічний метод* – для обчислення узагальнюючого показника розвитку інноваційного потенціалу регіонів, *кластеризації і ранжування* – для групування регіонів і визначення місця окремих регіонів в економічному просторі; *графічний і графіко-аналітичний аналіз* – для ілюстрації результатів й основних положень дисертаційного дослідження.

Методологічною та теоретичною основою дисертаційного дослідження є зарубіжні й вітчизняні фундаментальні наукові праці з питань теорії інноваційного розвитку економіки та сучасних регіональних теорій, методи дослідження інноваційних процесів на регіональному рівні. Інформаційну базу дисертаційного дослідження склали законодавчі та нормативні акти, матеріали Державного комітету статистики України й органів статистики Харківської області, Стратегії економічного і соціального розвитку областей України.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш вагомими результатами, що характеризують наукову новизну дисертаційного дослідження, полягають у тому, що:

уперше:

запропоновано підхід до визначення інноваційного потенціалу регіонів, в якому на відміну від існуючих розробок, обґрунтовано його роль як чинника активації міжрегіональних взаємодій та визначені нові показники (наявність паливно-енергетичних ресурсів, будівельний потенціал, щільність транспортної мережі, зовнішньоекономічна діяльність та ін.), що забезпечують вплив на підвищення ефективності інтеграційних процесів і формування стратегій інноваційного розвитку регіонів;

удосконалено:

структуру інноваційного потенціалу регіону шляхом включення до неї управлінського потенціалу та показників міжрегіональних взаємодій, що розглядається в рамках існуючих умов забезпечення інноваційного розвитку (природні ресурси, інноваційний клімат, готовність до впровадження інновацій, інституційні умови);

процес оцінювання інноваційного потенціалу регіону де визначено, що не тільки самі оцінки, а і практика оцінювання забезпечує накопичення досвіду та формує основи нового економічного мислення учасників процесу управління розвитком;

модель інноваційного процесу Клайна-Розенберга шляхом введення в її структуру двох нових блоків: інституціонального забезпечення та управління інноваційним розвитком. Модифікована модель включає елементи та умови забезпечення регіонального розвитку, в т.ч. регіональну політику, ресурсну складову, концепцію конкурентних переваг та орієнтацію на синергетичний ефект від інноваційної діяльності;

дістали подальшого розвитку:

визначення і обґрунтування взаємозв'язку науково-освітньої, інфраструктурної, інноваційної, інституціональної компонентів як складових інноваційного ефекту, що забезпечують досягнення таких різновидів синергії, як ресурсної, організаційної, соціальної й економічної;

концепція стратегічного планування регіонального розвитку, в якій поєднано теорію моделювання та прийняття рішень із кібернетичними принципами управління; запропоновано сумісне застосування проектного та процесного підходів в управлінні інноваційним розвитком;

організаційна технологія управління інноваційним розвитком регіону, що формується на засадах побудови та взаємодії чотирьох базових блоків: регуляторна політика в сфері інноваційного розвитку, оцінювання інноваційного потенціалу регіону, розвиток інституціональних елементів інфраструктури та використання нових інструментів управління.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що виконані в науковому дослідженні розробки й рекомендації, щодо оцінки інноваційного потенціалу регіонів з включенням чинників міжрегіональних взаємодій дає можливість удосконалити планування стратегій розвитку регіонів і впровадити нову модель управління інноваційним розвитком.

Запропоновані у дисертації розробки використанні в діяльності Головного управління економіки Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 154 від 17.01.2011 р.) – система завдань міжрегіональних взаємозв'язків і спільної участі у виконанні міжрегіональних програм; та в наукових дослідженнях Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України (акт впровадження № 393 від 19.11.2010 р.) - нетрадиційний підхід до оцінки інноваційного потенціалу та систему показників, що характеризують його роль в міжрегіональних взаємодіях; ДБУ «Північно-східний регіональний центр інноваційного розвитку» (акт впровадження № 308 від 28.12.2009 р.) – модель управління розвитком Харківського регіону.

Результати дисертаційного дослідження використано в навчальному процесі на кафедрі міської і регіональної економіки Харківської національної академії міського господарства при викладенні дисциплін «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Інноваційний менеджмент» та «Потенціал і розвиток підприємства» (акт впровадження від 11.01.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використано лише ті положення, що є результатом особистого дослідження здобувача. Особистий внесок автора в спільних роботах наведено в списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації обговорювалися й отримали схвальну оцінку на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Загальноекономічні та фінансові аспекти формування інноваційного потенціалу регіону» (м. Полтава, 2007 р.), Міжнародній науковій конференції «Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій» (м. Суми, 2008 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інвестиційні та інноваційні складові розвитку внутрішнього ринку України в умовах глобалізації» (м. Київ, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції (чотирнадцяті Ліберманівські читання) «Економічні аспекти сучасних технологій управління в економіці, науці, освіті в XXI столітті в умовах фінансової кризи» (м. Харків, 2009 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку економіки України в контексті глобалізаційних процесів» (м. Харків, 2009 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки» (м. Полтава, 2009 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання теорії та практики менеджменту» (м. Луганськ, 2010 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Україна в умовах глобальної конкуренції: стратегія випереджаючого розвитку» (м. Донецьк, 2010 р.).

Публікації. Основний зміст роботи висвітлено в 17 публікаціях, з них: 7 статей у спеціалізованих фахових виданнях України, 10 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний їх обсяг 4,88 ум.-друк. арк., з них особисто автору належать 3,11 ум.-друк. арк.

Структура і обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Роботу викладено на 208 сторінках машинописного тексту, містить 32 рисунки на 25 сторінках, 25 таблиць на 22 сторінках, 11 додатків на 15 сторінках. Список використаних джерел становить 177 найменувань на 15 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначені мета, завдання, предмет і об'єкт дослідження, наукова новизна і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – «Теоретичні основи дослідження взаємозв'язку інноваційного потенціалу з інноваційним розвитком» – розглядаються питання формування інноваційної економіки як стратегічного напрямку якісних змін у системі економічних відносин. Увага сконцентрована на структурних характеристиках інноваційної економіки, таких, як знання, високі технології, освіта, наука й інтелект, інформатизація та комунікаційні системи.

У дослідженні змістовно розкриті економічні категорії – «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційний потенціал регіону», «розвиток», «управління інноваційним розвитком». Інноваційна тематика досліджується на рівні регіональних систем і з розв'язання завдань регіонального розвитку.

В уточненні поняття «розвиток» дисертант дотримується позиції якісних змін у досліджуваному об'єкті. Регіональний інноваційний розвиток розкривається як процес нарощування і використання інноваційного потенціалу, результатом якого є потрійний ефект – економічне зростання регіону, підвищення рівня активності суб'єктів регіонального господарського комплексу і досягнення кращих соціальних умов для населення.

Важливим поняттям дослідженої теми є інноваційний потенціал. Теорія потенціалів розглядається в багатьох роботах і в різних галузях знань. Наше завдання – розкрити поняття «інноваційний потенціал регіону» як базової характеристики регіонального розвитку. Інноваційний потенціал регіону є сукупною і якісно новою характеристикою тієї частини ресурсів, можливостей і трансформаційних сил визначеної території, що здатні забезпечувати кардинальні зміни в промисловості, виробництві продукції, сфери послуг і формах взаємодії учасників інноваційного процесу в регіоні. Тобто в ІПР є в наявності максимально можлива кількість не ресурсів узагалі, а тільки тих видів, які в поєднанні з механізмом їх використання забезпечують економічний розвиток регіону за рахунок науково-технічних, інформаційно-комунікаційних та інституційних досягнень.

Розроблено структуру ІПР, що складається з промислового потенціалу, соціально-культурного, кадрового, науково-технічного, інтелектуального, інфраструктурного, управлінського й інформаційного потенціалів, доповнених потенціалом міжрегіональних взаємодій. Взаємодія складових інноваційного потенціалу регіону відбувається під впливом привабливого інвестиційного клімату та спирається на природно-ресурсні можливості самого регіону.

Запропоновано авторську інтерпретацію моделі інноваційного процесу Клайна-Розенберга (рис.1).

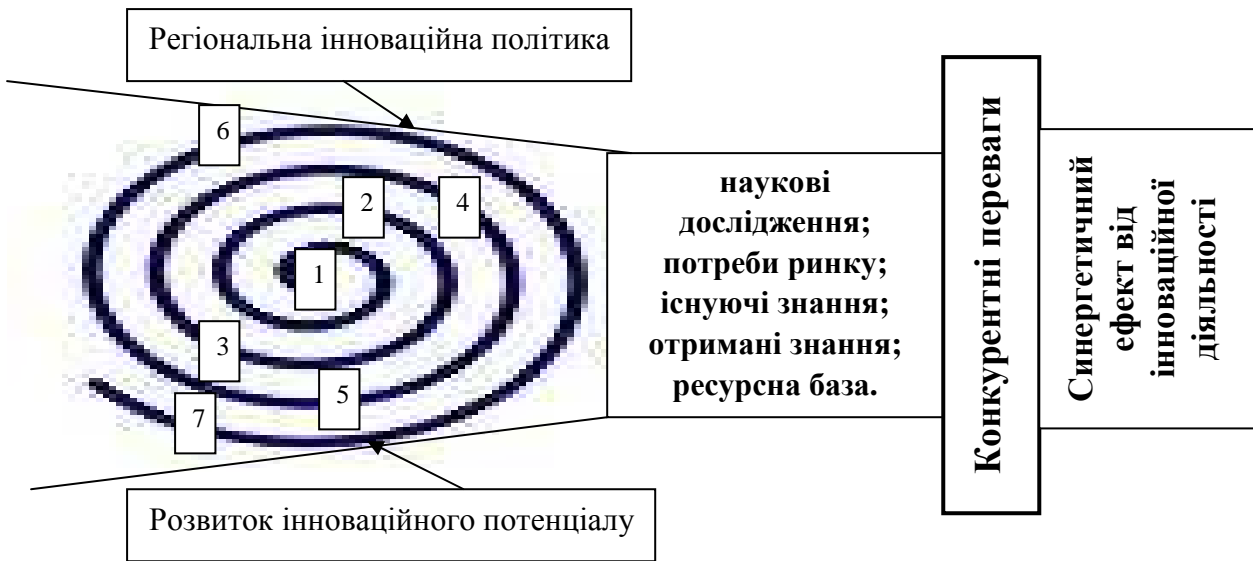

Рис. 1. Модифікована авторська модель інноваційного процесу за типом концепції Клайна-Розенберга

Згідно з базовою моделлю Клайна-Розенберга існує п'ять стадій інноваційного процесу (цифрами позначено стадії інноваційного процесу). 1 стадія – ідентифікація потреб на потенційному ринку; 2 – винахід і створення аналітичного проекту нового процесу або товару, що задовольнить потребу ринку; 3 – проектування, випробування та фактична розробка інновації; 4 – започаткування виробництва інновацій; 5 – представлення інновації на ринок.

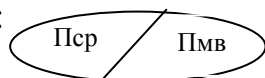
Але в нашому розумінні інноваційний процес отримає більш повну характеристику, якщо ввести в модель Клайна-Розенберга два нових стратегічних блоки – блок інституціонального забезпечення (6) та блок управління інноваційним розвитком (7).

Модифікована модель Клайна-Розенберга розширює структуру елементів інноваційного процесу. Проте кількісне їх розширення не стільки відображає саму послідовність, скільки з'єднує різновиди діяльності для створення і впровадження інновацій. З іншого боку, модифікована модель включає елементні та процесні характеристики забезпечення розвитку, що орієнтовані на отримання прибутку від інноваційної діяльності за рахунок конкурентних переваг товару.

При формуванні завдань для оцінки ІПР в якості основного об'єкта дослідження виділено регіональний господарський комплекс, який є базовою складовою економічної системи, що об'єднує в собі промисловий, науково-технічний та інфраструктурний сегмент економіки. Цей комплекс сьогодні орієнтований на пріоритет виробничої функції у своїй діяльності і здійснює її на принципах самостійного економічного забезпечення з мінімальною підтримкою бюджетними коштами. Він є лідируючим і в інноваційній політиці

великих міст України, якщо мати на увазі кінцевою її метою випуск інноваційної продукції та досягнення на цій основі конкурентних переваг.

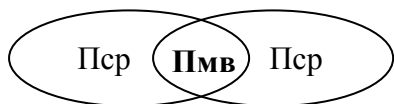
У дисертаційній роботі набуло розвитку теоретичне положення про подвійний характер інноваційного потенціалу регіону, причому у зв'язку з принциповими відмінностями двох його сторін можна говорити про наявність двох різних потенціалів у межах однієї території, а саме: потенціалу саморозвитку (Пср) і потенціалу участі регіону в механізмі міжрегіональних взаємодій (Пмв). Логічно буде припустити, що зв'язок цих потенціалів можна графічно представити у вигляді розподілу еліпса на дві частини прямою лінією, наприклад, у такий спосіб:

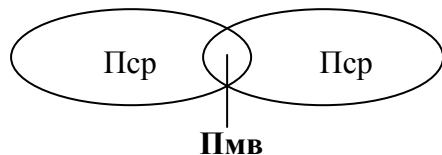
Оскільки потенціал саморозвитку вивчений більш докладно, а щодо оцінки потенціалу міжрегіональних взаємодій науковий пошук тільки формується, теоретично вираження їх співвідношення між собою може мати такі варіанти:

I - модель із сильним впливом досліджуваного регіону в механізмі взаємодії з іншими регіонами;

II - модель із середнім рівнем впливу досліджуваного регіону на інші регіони;

III - модель із незначним впливом досліджуваного регіону на інші регіони.

Рис. 2. Варіанти реалізації моделі подвійного характеру інноваційного потенціалу регіону

Виходячи з концептуальної моделі подвійності інноваційного потенціалу в рамках одного об'єкта або однієї території, можна прийняти версію, що Пср (для себе) – це потенціал I-го роду, а Пмв (для інших) – це потенціал II-го роду.

У другому розділі – «Аналіз інноваційних процесів і характеристика регіонального розвитку України» – розглядається інноваційна ситуація та наведено основні характеристики економічного стану регіонів України.

Дослідження загальних економічних тенденцій, і особливо в кризовий період, дають досить важливий висновок стосовно стартових інноваційних позицій регіонів, які загалом близькі між собою. Доведено, що кризовий стан проявляє себе не стільки в загальноекономічних показниках окремих регіонів, скільки в занепаді їх інноваційного ядра – науки, освіти, інтелектуального капіталу, інфраструктурного середовища, екологічної ситуації.

Проаналізовано рейтингові оцінки положення регіонів за чотирма чинниками, а саме: інтегральна оцінка податкових надходжень, інвестиційного забезпечення, фінансової безпеки регіонів, фінансового забезпечення. За результатами аналізу зроблено загальний висновок, що значні регіональні диспропорції у фінансовому й інвестиційному забезпеченні мають два кореневі витоки: перший – недосконала регіональна політика в цілому; другий – недоліки в бюджетних відносинах і механізмах.

Варто визнати беззаперечним фактом те, що інноваційна стратегія й інноваційні процеси в сучасному суспільстві успішно формують структурний контур нової економіки. Незважаючи на це досить проблемним залишається питання створення організаційно-економічного механізму для здійснення необхідних трансформацій. У цьому механізмі суперечливо сходяться, з одного боку – стимули та заходи активації нововведень, а з іншого – бар'єрні гальмуючі чинники.

Розроблено алгоритмічну схему моделі управління інноваційним розвитком (рис.3) для розв'язання завдань трансформаційного переходу, вихідною позицією якої є вивчення можливостей інноваційного потенціалу.

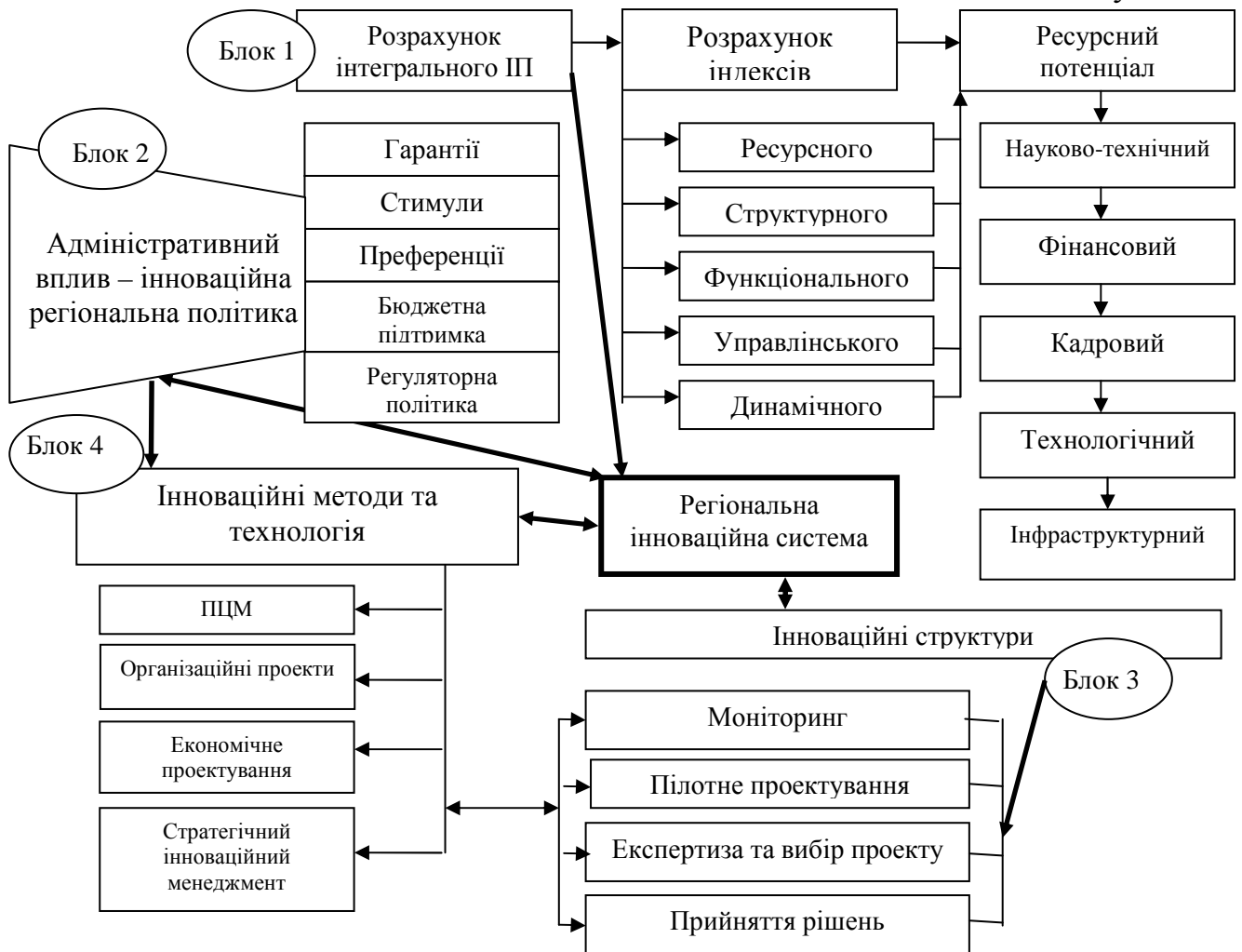

Рис. 3. Алгоритмічна схема управління інноваційним розвитком

Модель включає в себе чотири блоки. Блок 1 – оцінювання інноваційного потенціалу регіону включає методи розрахунків інтегральних показників та оцінки ресурсного потенціалу; блок 2 – регуляторна політика в сфері інноваційного розвитку складається з адміністративного впливу та стимулюючих факторів; блок 3 – розвиток інституціональних елементів організаційної структури (технопарків, венчурних фондів, інноваційно-консалтингових центрів, кластерів); блок 4 – використання нових інструментів управління, що включають інноваційні методи проектування та технології організації управління розвитком.

Доведено необхідність здійснення діагностики «претендентів» при виборі об'єкта шляхом пілотної апробації. У процесі експертизи варіантів пілотно інноваційного проекту є можливим окреслити генеральну сукупність, на яку в разі успіху проекту можна розширити рамки його застосування.

З метою забезпечення ефективності зв'язку вихідної інформації з кінцевим результатом процесу управління. У дослідженні здійснено аналіз «ефекту вкладень економічної інформації в інноваційний процес» і його результати.

У третьому розділі – «Методичне та організаційне забезпечення використання інноваційного потенціалу регіону» – розроблені моделі оцінки інноваційного потенціалу, розрахункові алгоритми та практичні заходи щодо забезпечення регіонального розвитку. Обґрунтовано змістові позиції підходу до оцінки інноваційного потенціалу з урахуванням міжрегіональних взаємодій, розширення необхідної інформації, її повноти і достовірності.

Інтегральний показник «Інноваційний потенціал регіону» (I_j) був розроблений на основі 32 показників інноваційності регіонів, що включають в себе обсяг інноваційної продукції, кількість інноваційно активних підприємств, чисельність фахівців, які виконують наукові й науково-технічні роботи та ін. I_j розраховано за допомогою математичного методу обчислення узагальнюючого показника розвитку, значення якого наведено в таблиці 1.

З аналізу отриманих результатів розрахунків I_j (табл.1) виявлено, що у 2010 році регіонами-лідерами стали Дніпропетровський (0,521), Запорізький (0,518), м. Київ (0,517), Черкаський (0,468) регіони. Харківський регіон за даними 2010 року посів 6 місце в рейтингу – 0,453.

Для визначення інтегрального показника «Потенціал міжрегіональних взаємодій» і включення його в систему оцінок експертним шляхом сформовано окремий банк даних з 21 показника, що найбільш повно відображають ступінь інноваційності кожного окремого регіону: обсяг ВРП; потенціал вищих навчальних закладів; паливно-енергетичні ресурси; будівельний потенціал; унікальні природні ресурси; щільність транспортної мережі; вантажообіг автомобільного транспорту; бюджетні трансферти; чинник місцерозташування;

капітальні інвестиції; інноваційна активність (кількість підприємств); ЗЕД (імпорт, експорт); розвиток торговельної мережі; міграційний рух; туристична привабливість (внутрішні екскурсії); історико-культурні цінності; наявність ВЕЗ; наявність технопарків; спортивні заходи; санітарно-культурні й оздоровчі заклади.

Таблиця 1.

Динаміка інтегрального показника «Інноваційний потенціал регіону»

Регіони	2000	2006	2007	2008	2009	2010	Ранг
АР Крим	0,18151	0,18117	0,33578	0,17655	0,17995	0,18325	19
Вінницький	0,37610	0,37527	0,70107	0,37468	0,37620	0,37661	11
Волинський	0,14252	0,14219	0,26592	0,14300	0,14242	0,14291	21
Дніпропетровський	0,52102	0,52319	0,97402	0,52160	0,52255	0,52159	1
Донецький	0,29203	0,28786	0,55582	0,30211	0,31642	0,31074	15
Житомирський	0,00001	0,00001	0,00001	0,00001	0,00001	0,00001	27
Закарпатський	0,02228	0,02082	0,03979	0,02089	0,02135	0,02204	24
Запорізький	0,51830	0,51762	0,96654	0,51778	0,51800	0,51820	2
Івано-Франківський	0,41195	0,41139	0,77125	0,41307	0,41649	0,41552	9
Київський	0,45009	0,45557	0,84977	0,45459	0,45790	0,45915	5
Кіровоградський	0,19262	0,19370	0,36355	0,19432	0,19759	0,19804	18
Луганський	0,34162	0,34010	0,63631	0,33931	0,34145	0,34208	12
Львівський	0,18360	0,19806	0,37618	0,20237	0,22531	0,21189	17
Миколаївський	0,30741	0,30780	0,57882	0,31251	0,31162	0,31291	14
Одеський	0,43625	0,45115	0,83108	0,44549	0,44542	0,44510	7
Полтавський	0,30823	0,31066	0,58681	0,31474	0,32024	0,32318	13
Рівненський	0,43260	0,43158	0,80609	0,43174	0,43217	0,43229	8
Сумський	0,38162	0,39061	0,72655	0,39132	0,39345	0,39303	10
Тернопільський	0,06384	0,06318	0,11829	0,06322	0,06336	0,06370	22
Харківський	0,42958	0,43548	0,81861	0,44234	0,44475	0,45303	6
Херсонський	0,15973	0,15708	0,29651	0,15914	0,15950	0,16147	20
Хмельницький	0,00005	0,00005	0,00009	0,00005	0,00007	0,00005	26
Черкаський	0,46704	0,46870	0,87429	0,46864	0,46936	0,46861	4
Чернівецький	0,03529	0,03627	0,06836	0,03656	0,03677	0,04017	23
Чернігівський	0,26952	0,26652	0,50202	0,26828	0,27229	0,27037	16
м. Київ	0,49420	0,50227	0,94346	0,51263	0,51498	0,51775	3
м. Севастополь	0,00024	0,00014	0,00023	0,00014	0,00010	0,00021	25

Для більш змістовної й об'єктивної оцінки інноваційного потенціалу регіону з урахуванням міжрегіональних взаємодій об'єднано два блоки оцінок «ІПР» і «Потенціал міжрегіональних взаємодій» та сформовано загальний показник.

Отримані результати в графічному вигляді представлено на рис.5.

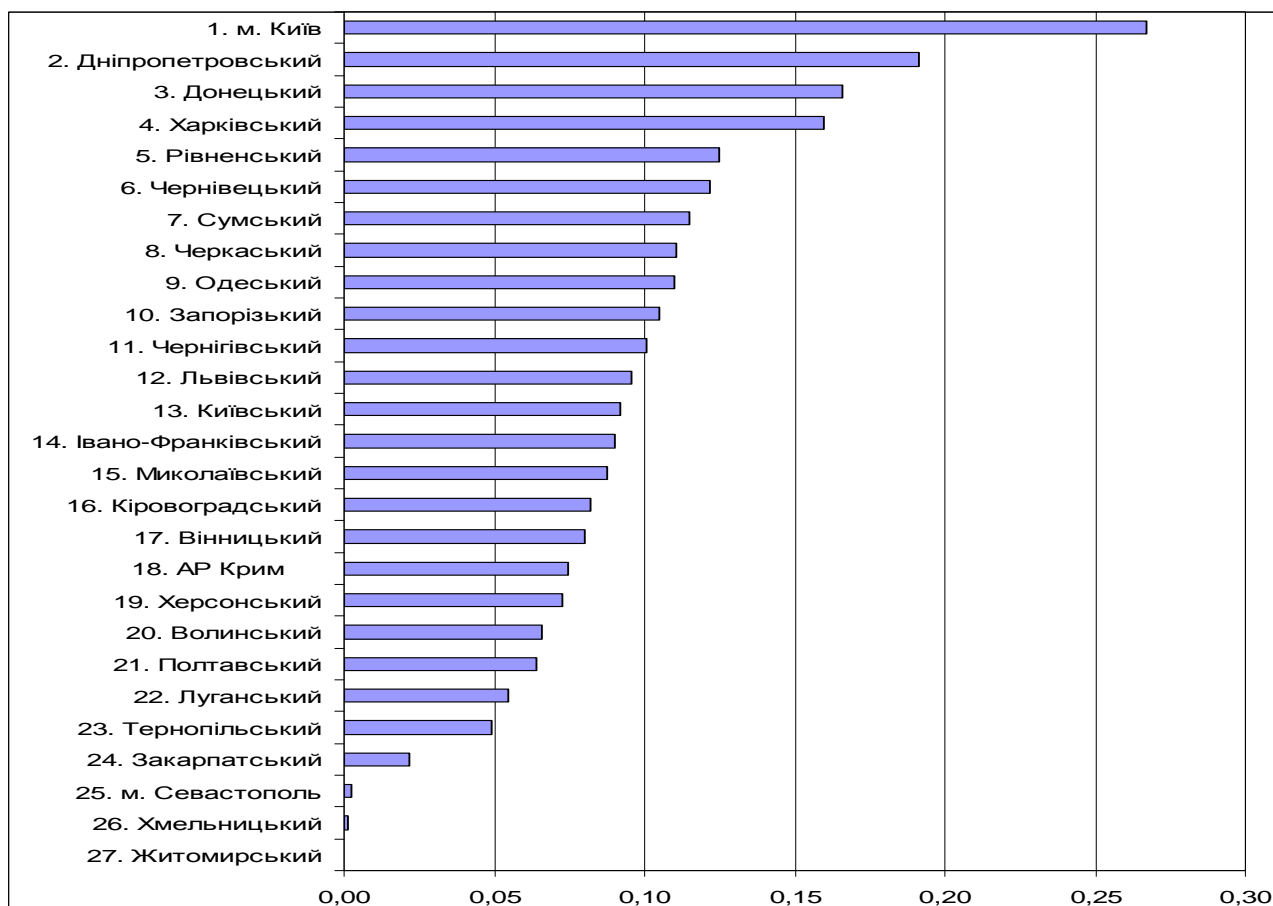

Рис.5. Інноваційний потенціал регіону з урахуванням міжрегіональних взаємодій

За значенням інтегрального показника «Інноваційний потенціал з урахуванням міжрегіональних взаємодій» (рис. 5) група регіонів-лідерів змінилася та складається з м. Києва, Дніпропетровського, Донецького, Харківського, Рівненського та Чернівецького регіонів. Це можна трактувати таким чином, що у міжрегіональних взаємодіях в умовах кризи більш перспективними є регіони, в яких на економічний потенціал значний вплив здійснюють галузі сфери послуг та інфраструктурного забезпечення.

У роботі автором досліджено та виділено два різних підходи до процесу планування регіонального розвитку. Перший з них – проектний, який характеризується комплексними напрямками розробки інноваційних заходів і сукупністю стратегій, інноваційних програм тощо. Другий – процесний підхід. Пріоритетом процесного підходу є механізми розвитку, організація взаємодії та дієвий контроль за використанням ресурсів.

Досвід розробок і реалізацій стратегічних програм та заходів соціально-економічного розвитку регіонів свідчить про велику кількість різних підходів щодо їх виконання як у теоретико-концептуальній основі, так і практичній діяльності. Але практика показує, що нерідко обраний метод не підходить для вирішення конкретної проблеми та досягнення запланованих результатів,

оскільки він охоплює не комплекс загалом, а поодинокі проекти, які здебільшого не пов'язані між собою. Тому дисертантом проведено аналіз економічного стану окремих регіонів України та розроблено концептуальні моделі вдосконалення Стратегій економічного і соціального розвитку регіонів з орієнтацією на механізм міжрегіональних взаємодій (табл.2).

Таблиця 2.

Типи й особливості концептуальних моделей розвитку регіонів

№	Тип моделі	Особливості моделі	Стратегічні завдання, що розв'язуються	Рекомендовано для регіонів
1	Інноваційно-технологічна	Розвинутий інноваційний потенціал. Достатньо розвинута виробнича база. Специфіка зв'язків із державою.	Продукує і розповсюджує інновації. Орієнтація на конкурентні переваги в світовому просторі. Маркетинг нових ринків.	Харківський Миколаївський
2	Індустріально-технологічна	Наявність великих промислових конгломератів. Вагомий внесок у ВВП України, разом із тим відставання індустріальних технологій від зарубіжних лідерів.	Завершення циклу 3-4 укладів. Технічне переоснащення. Орієнтація на поточні потреби регіональних ринків. Підготовка до переходу на іншу інноваційну модель.	Луганський Донецький
3	Системно-корпоративна	Високий або середній рівень економічного потенціалу. Структурна комплексність і збалансованість. Економічна стабільність.	Збереження комплексності економіки. Розвиток інфраструктури. Пріоритетний вибір 2-3 напрямків інноваційної діяльності.	Полтавський Одеський
4	Еколого-економічна	Унікальні природні і територіальні умови. Етнічний менталітет населення. Низький рівень промислового розвитку.	Екобезпека. Розвиток сфери послуг. Фермерство і малий бізнес. Рекреація і ЗЕД.	Закарпатський
5	Оптимальної комбінаторики	Природні ресурси. Високий рейтинг інвестиційної привабливості.	Оновлення регіональної системи управління. Локальні програми розвитку. Інтелектуальний і соціальний розвиток.	Чернівецький

Для реалізації різних типів моделей розвитку обґрунтовано низку положень і вимог такого змісту:

1. За участю самих регіонів проводиться змістовний аналіз наявних ресурсів і особливостей ІПР та умов забезпечення завдань розвитку. Ці аналітичні оцінки мають бути включені в загальний перелік проектних розробок на перспективу. Головне завдання – не кількісна міра потенціалу, а

системні розрахунки й опис його внутрішніх структурних характеристик, які лише у взаємодії виступають основними рушійними силами розвитку.

2. У процесі розробки стратегій і програм економічного і соціального розвитку необхідно враховувати та забезпечувати чітке виділення пріоритетів, розвиток міжрегіональних взаємодій, орієнтацію на внутрішні й зовнішні ринки, ресурсну складову, перелік пілотних і типових інноваційних проектів.

3. Дослідженням виявлено, що в більшості наявних програмних розробок залишилися практично без уваги деякі важливі складові інноваційної політики. Це стосується таких складових, як планування й забезпечення інтелектуального розвитку; інформатизація; розвиток сфери послуг; трансформації галузевої структури; розвиток банківсько-кредитного сектору і фінансової системи. Запропоновано в оцінюванні ППР і стратегічному плануванні виділити зазначені складові в окремі підпрограми.

4. Ураховуючи наднормативно високу енергоємність вітчизняного виробництва, стратегія розвитку має бути доповнена «Комплексом заходів з ресурсо- і енергозбереження».

5. Невід'ємною частиною стратегій розвитку є реорганізація систем управління, а передусім – скорочення чисельності управлінців і формування нової моделі управлінських відносин.

Отримані результати дослідження підкреслюють і розкривають зв'язок інноваційного потенціалу з практикою реалізації завдань регіонального розвитку, обґрунтовують нові підходи і методи до економічного моделювання розвитку регіонів України в умовах активації процесів міжрегіональних взаємодій.

ВИСНОВКИ

Наукові та практичні результати проведеного дослідження поглиблюють систему знань про стратегічне значення інноваційного потенціалу регіону, методів його використання та засобів управління ним в розв'язанні завдань регіонального розвитку.

Основними результатами дисертаційного дослідження є такі:

1. У дисертації обґрунтовано зростання ролі інноваційних чинників у забезпеченні економічного розвитку регіонів, насамперед наукових знань, високих технологій та оновлення механізмів управління. З'ясовано, що в понятійному апараті інноваційної теорії змістову сутність найбільш повно розкривають інноваційний потенціал, розвиток, інноваційна активність, інституційне забезпечення, а в господарській практиці все більше використовуються інноваційне проектування й управління.

2. За матеріалами аналізу виробничо-господарської діяльності регіонів сформовано авторський погляд на економічний потенціал як на інтегровану характеристику їх сучасного стану. Зазначено, що для вибору стратегії розвитку цього недостатньо, тому що інноваційні чинники «приховані» в загальних показниках ВРП. Доцільно ставити завдання більш глибокого оцінювання саме ІПР. Дослідженням виявлено, що структура інноваційного потенціалу та його динаміка знаходиться в режимі постійних змін. Доведено, що інноваційний потенціал має незавершену структуру, реагує на ринковий попит і підприємницьку діяльність. Авторський підхід до визначення ІПР передбачає його поділ на дві складові – потенціал саморозвитку і потенціал міжрегіональних взаємодій, що визначено як потенціал І і ІІ роду. Установлено, що інноваційний потенціал є необхідною, але недостатньою умовою для розвитку: він має входити складовою в механізм перебудови систем управління.

3. Досліджено різновиди взаємозв'язків між категоріями «інноваційний потенціал» та «інноваційний розвиток». З'ясовано, що самі зв'язки спираються на чинники різної природи і сили впливу. Перша лінія таких зв'язків проходить у рамках регіональної політики, друга – через практику оцінки ресурсів і прийняття рішень, третя – через інноваційне проектування та реалізацію проектів, четверта – через систему стимулів і подолання перешкод в інноваційному процесі.

4. У дисертації обґрунтовано комплекс задач оцінювання інноваційного потенціалу регіону, який, насамперед, містить вибір показників самої оцінки, тобто системи ресурсних характеристик. Крім цього, є досить значна кількість й інших завдань, а саме: порівняння складових інноваційного потенціалу через рангові зіставлення, накопичення досвіду й інформації, розробка нормативів, розширення знань та апробація методів оцінки. З позицій авторського підходу до інноваційного потенціалу регіону сформовано наукову пропозицію щодо визначення й урахування показників міжрегіональної взаємодії і виділено сфери корисного ефекту від самих процедур (технологій) оцінювання й інформаційного обміну оцінками.

5. Здійснено оцінку та досліджено тенденції сучасного економічного стану регіонів. З'ясовано, що інноваційний потенціал регіонів країни достатньо високий (наукова складова, рівень освіти, інноваційна діяльність підприємств та ін.), але загалом по країні є значними і регіональні диспропорції. Розкрито нові регіональні тенденції, що проявили себе в кризовий період: економічний спад демонструють економічні лідери – Донецький, Луганський, Одеський регіони, а стабільність та зростання – Закарпатський, Чернігівський, Хмельницький регіони.

6. Визначено якісні й кількісні характеристики інноваційного потенціалу регіону з урахуванням міжрегіональних взаємодій та зроблено висновок про їх недостатню адекватність у відображенні головних чинників реального інноваційного процесу. Навіть статистично обґрунтована інтерпретація фінансового стану регіонального господарського комплексу, об'єктів інноваційної активності й обсягів випуску інноваційної продукції не є достатніми для оцінки інноваційного потенціалу. Брак даних про інфраструктурний рівень підтримки інновацій, відсутність експертних характеристик інноваційних проектів та ефекту фактичного впровадження інновацій стали підставою для висновку про необхідність дослідження сучасної технології міжрегіонального інформаційного обміну поза межами базових статистичних даних.

7. Опрацьовано систему моделей управління інноваційним процесом для забезпечення саморозвитку регіонів з урахуванням впливу чинників міжрегіональних взаємодій. Обґрунтовано підходи до моделювання: – проектний – у варіанті проектних розробок, і процесний, де виділяються функціональні завдання управління розвитком, механізм прийняття і контролю виконання рішень. Запропонована алгоритмічна схема управління інноваційним розвитком регіону, в якій сполучено теоретико-методичний супровід інновацій з інформаційним забезпеченням. В поданій моделі в структурологічному варіанті поєднано характеристики потенціалу промислово-виробничих ресурсів, інноваційних технологій і вдосконалених організаційних форм.

8. З аналізу наявних розробок випливає, що загалом Стратегії економічного і соціального розвитку регіонів України інерційні: на десятиріччя вперед темпи зростання незначні, а структурні зміни несуттєві. Розроблено концептуальні рекомендації вибору регіональних програм для декількох областей України. Здійснено аналіз їх стратегій розвитку, виділено базові показники, сформовано відмінності моделей розвитку. У дослідженні акцентовано на необхідність використання специфічних ресурсних особливостей регіонів, що дозволяють досягнути суттєвих позитивних зрушень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

одноосібні:

1. Єсіна В.О. Розвиток інноваційного потенціалу як запорука сталого розвитку регіону / В.О.Єсіна // Економічні науки. Серія «Регіональна економіка». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск

5(17) – Ч.4 Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2008. – С.22-26.

2. Єсіна В.О. Теоретичні засади та умови формування інноваційної політики держави / В.О.Єсіна // Научный информационный журнал «Бизнес информ» - 2009 - №11 (1) – С.43-44.

3. Єсіна В.А. Влияние кризиса на активацию инновационных процессов в регионе / В.А. Єсіна // Бюлетень Нобелівського економічного форуму. Том 2 – 2010. – №1. – С. 90-97.

4. Єсіна В.О. Самоактивація інноваційного потенціалу – головна умова регіонального розвитку / В.О. Єсіна // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип.98. – Харків: ХНТУСГ, 2010. – С.256-263.

5. Єсіна В.О. Інноваційний потенціал регіонів як фактор міжрегіонального розвитку / В.О. Єсіна // Комунальне господарство міст: наук.-техн.зб. – Харків. – 2010. - Вип.87. – С.118-125.

зі співавторами:

6. Єсіна В.А. Оценка и оценивание инновационного потенциала / В.А. Єсіна, Е.Б. Снисаренко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики № 2 – Харків «ХАІ», 2009. – С.57-68. *(особистий внесок автора – надано рекомендації щодо розуміння та оцінювання інноваційного потенціалу, який запропоновано розглядати не як постійну величину, а як кількісну міру, пов'язана з завданнями його оцінки).*

7. Єсіна В.А. Инновационная политика регионов / В.А. Єсіна, П.Т. Бубенко // Научный информационный журнал «Бизнес информ» - 2010 - №5 (1) – С. 16-20. *(особистий внесок автора – запропоновано основні складові механізму управління регіональним розвитком та основні компоненти досягнення синергії в інноваційному розвитку та прописана їх взаємодія).*

Матеріали наукових конференцій

одноосібні:

8. Єсіна В.О. Державна підтримка інноваційної діяльності в Україні / В.О. Єсіна // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Загальноекономічні та фінансові аспекти формування інноваційного потенціалу регіону». – Полтава: ПолтНТУ, 2007. – С.24-26.

9. Єсіна В.О. Умови формування інноваційного потенціалу та стимулювання наукової діяльності / В.О. Єсіна // Державна молодіжна політика: регіональний аспект: Матеріали міжн. наук.-практ. Конференції. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – С.133-135.

10. Єсіна В.О. Проблеми розвитку інноваційної діяльності в Україні та шляхи їх вирішення / В.О. Єсіна // Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій // Матеріали Міжнар. наук. конф. для студентів, аспірантів, науковців. У 6 ч. – Суми: РВВ СОІППО, 2008. – Ч.2. – С.149-151.
11. Єсіна В.О. Підвищення конкурентоспроможності підприємств та інноваційна продукція: суперечливий взаємозв'язок / В.О. Єсіна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Інвестиційні та інноваційні складові розвитку внутрішнього ринку України в умовах глобалізації». – Київ, 2009. – С. 87-88.
12. Єсіна В.О. Регіон, його потенціал та інноваційна стратегія розвитку / В.О. Єсіна // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна в умовах глобальної конкуренції: стратегія випереджаючого розвитку» - Донецьк: ДРУК-ІНФО, 2010. – С. 127-129.

зі співавторами:

13. Есіна В. Экономическая информация и ее роль в активации инновационных процессов / В. Есіна, А. Хомутенко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (чотирнадцяті Ліберманівські читання) «Економічні аспекти сучасних технологій управління в економіці, науці, освіті в ХХІ столітті в умовах фінансової кризи». – Харків, 2009.-С.45-49. *(особистий внесок автора – обрано тему дослідження, запропоновано методи активації інноваційних процесів в регіоні).*
14. Есіна В.А. Подход к оценке потенциала региона с позиции межрегиональных взаимодействий / В.А. Есіна, П.Т. Бубенко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (чотирнадцяті Ліберманівські читання) «Економічні аспекти сучасних технологій управління в економіці, науці, освіті в ХХІ столітті в умовах фінансової кризи». – Харків, 2009. – с.67-71. *(особистий внесок автора - запропоновано використовувати новий підхід до оцінки інноваційного потенціалу регіону з позиції розглядання його міжрегіональних властивостей).*
15. Есіна В. Обновление понятийного аппарата экономической науки на примере терминов «политика» и «потенциал» / В. Есіна, Е. Строков // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми розвитку економіки України в контексті глобалізаційних процесів». – Харків, 2009. – С. 112-114. *(особистий внесок автора – запропоновано оновлення понятійного апарату економічної науки в розрізі нового трактування та розуміння поняття «потенціал», що є невід'ємною частиною обґрунтування теоретичного розділу дисертаційного дослідження).*
16. Есіна В.А. «Неклассическая» трактовка инновационного потенциала региона в задачах межрегиональных взаимодействий / В.А. Есіна, П.Т. Бубенко

// Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції "Проблеми й перспективи розвитку академічної та університетської науки", 16-18 грудня 2009 р. – Полтава: ПолпНТУ, 2009. - С.26-28. *(особистий внесок автора – визначенно інноваційного потенціалу в завданнях міжрегіональних взаємодій, сформульовано пріоритетні напрями дослідження економічної науки в контексті розвитку регіонів).*

17. Есіна В.А. Корпоративные формы и методы инновационной политики развития регионов / Есіна В.А., Снисаренко Е.Б., Димченко Е.В. // Матеріали 1-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Актуальні питання теорії та практики менеджменту» 17-19 березня 2010 року. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2010. – С.140-142. *(особистий внесок автора – розглянуто тенденцію інноваційного розвитку регіонів України, де обґрунтовується підхід до дослідження ролі регіонів в активзації міжрегіональних взаємодій; розроблено структурологічну схему об'єднання базових елементів концепції розвитку в регіональну інноваційну систему).*

АНОТАЦІЯ

Есіна В.О. Розвиток інноваційного потенціалу регіонального господарського комплексу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківська національна академія міського господарства. – Харків, 2011.

У дисертаційному дослідженні проаналізовано та розв'язано важливі науково-практичні проблеми оцінки інноваційного потенціалу регіонів України і розроблено інструментарій управління регіональним розвитком з включенням в цей механізм чинників міжрегіональних взаємодій.

Проведено теоретичний аналіз концепції регіонального інноваційного розвитку, визначено структурні характеристики інноваційного потенціалу і розроблено організаційну технологію його застосування.

Особливу увагу приділено визначенню та використанню в оцінках інноваційного потенціалу чинників міжрегіональної взаємодії. На цих засадах схарактеризовано дві складові інноваційного потенціалу I роду (потенціал саморозвитку) та II роду (потенціал міжрегіональних взаємодій).

Здійснено дослідження інноваційного процесу в Україні й запропоновано алгоритмічну схему моделі управління інноваційним розвитком.

З урахуванням наукових доробок дисертанта рекомендовано скориговані авторські варіанти Стратегій розвитку, виконані для низки регіонів України та подано варіанти типових концептуальних моделей і практичні заходи по їх реалізації.

Ключові слова: розвиток, регіональний господарський комплекс, інноваційний потенціал, інноваційний процес, міжрегіональні взаємодії, оцінювання, інформація, стратегії розвитку, регулювання.

АННОТАЦІЯ

Есина В.А. Развитие инновационного потенциала регионального хозяйственного комплекса. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие продуктивных сил и региональная экономика. – Харьковская национальная академия городского хозяйства. – Харьков, 2011.

В диссертационном исследовании проанализированы и решены важные научно-практические проблемы оценки инновационного потенциала регионов Украины и разработки инструментария управления региональным развитием с включением в этот механизм факторов межрегиональных взаимодействий.

Проведен теоретический анализ концепции регионального инновационного развития, определены структурные характеристики инновационного потенциала и разработана организационная технология его определения.

Особенное внимание уделено изучению и применению факторов межрегионального взаимодействия в оценках инновационного потенциала региона. На этих принципах выделены две составляющие инновационного потенциала – потенциалы I рода (потенциал саморазвития) и II рода (потенциал межрегиональных взаимодействий).

Раскрыт и описан полезный эффект самой процедуры оценивания, в результате которой руководство повышает уровень знаний о своем объекте и об инновационной проблематике его развития.

Разработана концепция оценивания инновационного потенциала с помощью механизма баланса позитивных и препятствующих барьерных факторов инновационного развития. Проведен анализ инновационных характеристик регионов Украины и предложена алгоритмическая схема управления инновационным развитием.

Поданы рекомендации по совершенствованию стратегий социально-экономического развития для некоторых регионов Украины. Для уточнения этих стратегий предложены варианты концептуальных моделей и практические мероприятия по их реализации.

Ключевые слова: развитие, региональный хозяйственный комплекс, инновационный потенциал, инновационный процесс, межрегиональные взаимодействия, оценивание, информация, стратегии развития, регулирование.

ANNOTATION

Yesina V. A. Development of the Innovation Potential for a Regional Economic Complex. – Manuscript.

Dissertation for the academic of Candidate of Economic Science in specialty 08.00.05 - production development and regional economy. – Kharkiv National Academy of Municipal Economy. – Kharkiv, 2011

The research theses analyze and provide resolutions to many important scientific and applied issues of innovation potential assessment for different regions of the Ukraine. In the course of this research effort, several key operational aspects of interregional cooperation were taken into consideration for the development of the regional economy.

Theoretical analysis of regional concept for economic development was conducted; structural characteristics of the innovation potential were determined; and organizational technology for innovation potential in development.

Special focus was on definition and application of assessments of the innovation potential and factors of inter-regional cooperation. Based on these principles two components of the potential were defined (component type 1 and component type 2) for each region and local economy.

Empirical evidence of the innovation process in the Ukrainian economy was analyzed and an algorithm for an organizational model of the innovation development was proposed and created.

More comprehensive and elaborate program of economic development were created for several local regions. There were several options and variations of this conceptual model proposed and structured to establish the application and use or practical usefulness of these model variants.

Keywords: Development, Regional Economic Complex, Innovation Potential, Innovation Process, Inter-regional Cooperation, Assessments, Information, Development Strategy, Regulations.

ЄСІНА ВАЛЕРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

**РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
РЕГІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКС**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

д.т.н., проф. В.І. Торкатюк

Підп. до друку
Друк на ризографі.
Замовл. № 7080

Формат 60x84 1/16
Умовн.-друк. арк. 0,9
Тираж 100 прим.

Папір офісний
Обл.-вид. арк. 0,9
Безкоштовно

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №4064 від 12.05.2011